

А. КОЛОНТАЙ

Робітниця Мати

ВИДАНЄ УКРАЇНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
АМЕРИКАНСЬКОЇ СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ
ПАРТІЇ.

Ціна 10 центів

CLEVELAND, OHIO, U. S. A.

1918

"ROBITNYK" 2335 W. 11TH CLEVELAND, OHIO

Анна Колонтаївна

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАІВ ЄДНАЙТЕ СЯ!

А. КОЛОНТАЙ

РОБІТНИЦЯ МАТИ

ВИДАНЄ УКРАЇНСЬКОЇ ФЕ-
ДЕРАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ
СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

1918

CLEVELAND, OHIO. U. S. A.

I.

Марусенька — жінка директора фабрики.

Марусенька вагітна. В домі самого па на директора фабрики святочно турботний настрій. Деж, пак: Марусенька збираєть ся подарити своєму мужу наслідника. Буде кому передати богацтва, створенні ру руками робітниць і робітників...

Лікар велів дуже доглядати Марусеньку. Нехай Марусенька не втомлюєть ся, не двигає нічого тяжкого. Нехай ість те що їй смакує. Овочі? Давайте їй овочі. Сьвіжу ікру? Подавайте ікру.

— Головне, щоб не було у Марусеньки турбот, клопотів. Тоді дитинка вродить ся кріпка, здорова, тоді й роди минуть легко, і Марусенька своє здоровле збереже.

Так балакають в родині п. директора фабрики, так прийнято поводитись в родинах, де гаманці набиті папірцями і золотом.

І Марусеньку — паню доглядають.

«Марусенько не втомлюй ся.» — «Марусенько не двигай крісла,» говорять до-
вкруги Марусеньки — пані.

«Вагітна женщина, мати — для нас свя-
щена,» запевняють лицеміри і фарисеї з
буржуазного табору.

Та чи так воно й справді?

II.

Марусенька — прачка.

В тім самім домі, де живе пані дирек-
торова фабрики, на третім подвір'ю, в кут-
ку за полотняною занавісою, криється дру-
га Маруся — прачка, зарібниця! Маруся
прачка вагітна вже 8-мий місяць. Але як би
Маруся — прачка викарачила очи, як би
здивувалась, коли би їй сказали: Марусень-
ко, ти не маєш двигати тягарів, ти маєш
берегти себе, ради себе, ради дитинки, ра-
ди людства. Ти вагітна, а се значить в очах
громадянства, ти — святість».

Маруся подумалаб на того, що так го-
ворить, що він божевільний або що жар-
тує. Женщина робітничої класи «свята»
коли вона вагітна?

Де це видно? Чиж не переконуєть ся Маруся — прачка, а з нею сотні тисяч других женщин непосідаючої кляси, примушених продавать свої робочі руки фабрикантам, заводчикам, властителям, що тут то з них й тягнуть дві шкіри властители, коли бачуть, що надійшла нужда, що через силу, а йдеш на заробіток.

«Вагітній — головне, спокійний сон, добра страва, чисте повітря, уміркований маціон (рух) — навчають лікарі.

І знов Маруся — прачка, а з нею вкупі сотні тисяч наймлених робітниць, рабинь капіталу, засміялись би в лице тому що так говорить. Уміркований маціон? Чисте повітре? Здорова їжа? Спокійний сон? Хто з женщин робочої кляси знає цю роскіш доступну тільки Марусенькам паням, тільки жінкам панів фабрикантів?

Рано в ранці, коли ще нічна пітьма бореть ся з світанням, і коли Марусенька — пані має солодкі сни, Марусенька — прачка встає з своєї вузької постелі і йде в вогку, темну пральню, де ноги сковзають по мокрій долівці, де не висохли ще вчорашні баюри, де в лице вдаряє тухло-гни-

лий сморід брудного шмаття.

Не з доброї волі плентаєть ся Маруся — прачка в остогидну пральню: за нею стоїть не вблаганий погонич— нужда. Муж Марусі-робітник. Заробіток малий, на двох не вистарчаючий. І, мовчки зціпивши зуби, простоює Маруся біля балії до останнього дня коли приходить ся родити... Не думайте, що в Марусі — прачки «здоровля залізне,» як люблять висловлюватись пани про женщину — робітницю. Від довгого стояня біля балії, у Марусі — прачки ноги вкриті здутими жилами, хід її став ся повільний і тяжкий. Під очима в Марусі поробились зморщки, руки попухли, а в ночі, — давно вже дійсного сну нема в Марусі — прачки.

Як часто, тягаючи тяжке мокре білле, Маруся прачка пристає до стіни щоб не впасти: крутить ся голова, темніє в очах...

А скільки разів їй здаєть ся, що в спині болить неначе великий хорий зуб, і ніг не пересунеш, начеб оловом налились...

Прилягтиб на годинку, відсапнути... Та хібаж це «можна» наймленій робітниці? Ач «ніжности» які...

Не паніж!

І мовчки зносить своє каторжне життя вагітна Маруся — прачка.

«Священна лиш та грішна жінщина, за чиєю спиною не стоїть невблаганий погонич — нужда.»

III.

Маруся — наймичка.

Пані — Марусенька взяла в дім «підгорничну» (наймичку) з села «дівчинку» пани собі привезли.

Марусенці — пані наймичка сподобалась за дзвінкий сміх, за те, що коса в неї нижче колін, за те, що неначе пташка легкокрила по хаті вона пурхає, кожному догодити старається. Золото дівчина! З рублі в місяць платні їй призначили, а робить за трох.

Ненахвалить ся пані.

Сам пан, директор фабрики почав на неї задивлятись. Все частіше, все уважніше. Не чує біди дівчинка — непрактична, сільська... Все ласкавіщим і ласкавіщим робить ся пан... Лікар не велів тревожить «паню»: Спокій приписав. Нехай спокійно дитинку доносить, щоб не завадило буває.

А наймичка все на очи панові попадаєть ся. І також Марусею кличуть... Легко помилитись! Дівчинка дурненька, незнаюча. Залякать не тяжко! Зі страху на все піде. І завагітніла Маруся — наймичка. Сміялись перестала. Помарніла. Лиха турбота в день і ночі за серце ссе. Дізналась Маруся сенька — пані, гармідор счинила. Марусю наймичку в 24 години за браму вивели.

Ходить Маруся по місті — ні друга, ні кутка... Деж «таку» її тепер в «чеснім» домі будуть держать?

Ходить Маруся без місця, без хліба, без помочи.

Мимо ріки проходжаєть ся. Позірне на темні фалі — відвернеть ся, замружить ся. Моторошно... Тягне і лякає холодна, темна річна глибина...

IV.

Маруся фарбівниця.

В фарбовім відділі фабрики — буча: напів мертвою винесли робітницю. Що з нею? Отруїлась випарами? Чаду не знесла? Не вперше-ж робить. Пора би до фабричного пекла призвичаїтись!...

«Все пусте,» сказав лікар, «не бачите

чи що? Вагітна! А у вагітної всякі дива бувають. Нічого їм потакувати.»

І вернули фарбівницю до роботи. Йде через майстерні до свого місця, як п'яна, питаєть ся. Не слухають ноги.. Легко сказати? Десять годин з дня на день на роботі. В ідовитих випарах, серед чаду і шкідливих смородів. До дому прийдеш, чи-ж є відпочинок матері — робітниці, коли тут і діти і сліпа старуха — мати без обіду сидить, коли зморений муж з заводу голодний до дому приплентаєть ся? Всіх накорми, про всіх подбай... Перша вона в досвітку встає, послідня йде спати... А тут ще поза часові роботи призначили. Діло добре на фабриці пішло.

Фабрикант бариші пригорщами загрибає. А за позачасові години по копійці прибавить. Не годиш ся — йди за браму. Без робітних, дякувати Богу, доволі на світі.

Попробувала фарбівниця сама в п-на директора відпустку собі випросити.

«Родить швидко має. Требаб приладитись. Діти малі, господарка, мати стара на руках.»

Та де там — не став й слухать!

«Коли кожній вагітній «відпустку» да-
вать, то краще фабрику закрить. Не спа-
либ з мужами, не вагітнілиби.»

Зневажив, насміяв ся над нею при лю-
дях. Приходить ся Марусі — фарбівниці
до останньої години на роботі мучить ся.
Так поважає нині материнство буржуазна
суспільність.

V.

Роди.

У Марусеньки — пані, роди — подія.
Празник не празник, а хата ходором хо-
дить. Лікарі, акушерки, доглядачки...

Лежить породивша в чистій, мягень-
кій постелі. На столі квіти. Муж руку цілує,
почтарі листи, телеграми несуть. Піп моле
бень править. Дитина вродилась здорова,
міцна. Та чомуж би йрї! Як доглядали, як
берегли Марусеньку — паню!

Марусенька — прачка також родить.
В кутку за полотняним закритєм, в кімнаті,
набитій чужими людьми.

Тяжко Марусі. Стогін стараєть ся по-
душкою заглушити. Сусіди — народ, все
робочі, не добре позбавлять їх сну, пос-
лідний спочинок відбирають.

В куток баба - повитуха прийшла. Вмила, прибрала дитинку і до другої рождаючої поспішила. Лежить Марусенька тепер одна в кімнаті. Позирає на дитину. Яке заморене! Худеньке, зморщене... А очі начеб матері докоряли, сумно так питають: «на що ти мене породила?»

Дивить ся на неї Марусенька і плаче сама тихесенько, невчучо...

Родила і підгорнична Маруся, під плотом, в глухій вулиці передмістя.

В родильну просилась — не взяли, документів якихсь вимагали.

Родила і пішла. Йде — хитаєть ся. Дитинку в хустку загорнула. Куди? — Нікуди. Річка темна пригодилась їй, глибінь річна, приваблива, страшна.

В ранці поліцаї утоплону витягли.

Так шанує «матір» буржуазне суспільство.

*

В фабриці Марусі дитинка мертва на світ появилась. Не доносила. Через диханє рідної матері випарами отруїлась.

Роди тяжкі були. Сама Маруся - фарбівниця, мало що на той світ не пішла. А

на вечер другого дня — вже на ногах: прибирає, полоще, важить. Як же инакше бути? Хто за Марусю - фарбівницю хату прибере, хазяйство наладить? Дітей накормить? Добре Марусі - пані 9 днів в постелі виляжались, як лікар велів, коли при ній повно прислуги танцює!.. Що з того, що Маруся—робітниця ранньою працею після родів тяжку жіночу хворобу нажила, себе скалічила?

Хто догляне робітницю - матір?

Хто зійме з її плечий зморених непосильні турботи?

«Святе материнство» — існує тільки для Марусь - пань.

VI.

Хрест материнства.

Для Марусеньки-пані — материнство радість і празник.

В світлиці чистій і охайній росте наслідник пана фабриканта, під доглядом няньок навчених, під доглядом лікаря.

Коли в самої Марусеньки-пані моложа в грудях бракує, або «фігуру» вона зіпсути не хоче — кормилицю найдуть.

Побавить ся з дитинкою Маруся-пані,

тай поїде в гості, в склепи, театри, балі...

Є кому доглянути за дитиною...

Для Марусеньки-пані — материнство празник забава.

Для Марусь-робітниць, фарбівниць, ткачих, прачок, для сотень тисяч материй робочої кляси — материнство — хрест

Гуде фабрика, кличе на роботу. А дитинка кричить, заходить ся. Як покинуть її. На кого лишити?

Націдить молока в сиску — робітниця, поручить дитинку сусідці-бабі або дочці своїй маленькій. Піде на роботу, а думки про дитину серце так і гризуть, так і гризуть... Сестриця-малолітня через добрість і незнанє — кашою накормить, та хліба в рот напхає. В Марусеньки-пані дитина з кожним днем хорошіє. Як цукор біла, як яблочко червона та міцна.

В фабричної робітниці, прачки, ремесниці дитинка з кожним днем худіє. В ночі ногами меле, корчить ся і плаче. Лікар приїде лаєть ся:»

«Чому ссати не давали! Нащо всякою всячиною кормите? Також матері!.. Тепер самі себе й винуйте як помре».

Не оправдують ся сотні-тисяч материй робітниць. Стоять, понуривши голову, крадькома сльози втирають.

Хібаж скажеш все лікарєви? Хібаж по вірить зрозуміє?

VII.

Мруть як мухи.

І мруть новороджені — діти наємних робітників і робітниць, мруть як мухи..

В Росії що року пропадає більше міліона немовлят.

Міліон діточих могилоч!

Міліон сумуючих материй!

Чиїх-же дітей косить косар-смерть, ви ходючи на жниво весняних квіток — діточих жизней?

Та вжеж найменше збирає смерть своє жниво в хатах богатих людей..

Там, де дитинка живе в теплі і роскоші, де корм його — молоко матери або нанятої кормилиці, — там ростуть і здорові діти.

В королівських родинах на сто новонароджених вмирає — 6—7 немовлят. В родинах робітників 30—45 немовлят.

В усіх краях, де хазяйнують капіталіс

ти, а робочий люд бідує і продає свої робочі руки — вмирає багато дітей.

Та найбільше косить смерть дітей в Росії. На кожних 100 новонароджених лишається живими:

В Норвегії 93, в Швейцарії 89, в Англії 88, в Фінляндії 86, в Австрії 80, в Німеччині 80, Росії 27.

Але є місця в Росії, є губернії, особливо там, де багато фабрик і заводів, де на 100 дітей вмирає 54... В дільницях великих міст де живуть багаті люде, на 100 новонароджених вмирає 8—9, в дільницях робітничих — 30—31...

Чому ж так мруть діти робітників, пролетарів?

Щоби дитина виросла здоровою, кріскою, сильною, їй потрібне свіже повітря, тепло, сонце, чистота, бережний, уважливий догляд.

Їй потрібна груди матерня, — це — її природний корм, од котрого вона міцніє і росте.

У кого з дітей робітничої родини є все, що ми вчислили?

Тому й майструє собі гніздо безогадна.

смерть в помешканях робітничої родини, що тут, через убожество панує і скупченість, і вогкісь, що соняшний промінь не заглядає в пивниці, що де тісно, там звичайно і брудно, що немає змоги в матері робочої класи — сповняти свій святий обов'язок, дбати як слід про дитину. Наука доказує, що найстрашніший ворог дітий — «штучне кормленє», то єсть позбавлене грудий матерніх.

В п'ять разів більше вмирає немовлят, викормлених молоком корови, ніж дітий, кормлених молоком з грудей матерніх. Колиж немовлят не кормить коров'ячим молоком, а всякою иньшою потравою, їх вмирає в 15 разів більше.

А деж робітниці, працюючій поза домом, на фабриці, в майстерні, кормити дитину?

Ще добре як гроший на коров'яче молоко вистарча.

— І того не буває... Та й якеж молоко підсувають робітниці-матері, глину, резбовтану з водою!

Від того то з ста вмираючих немовлят на жолудкові заболіваня гине 60!

А скільки других гине ще від другої причини: «нежитєспосібности», як кажуть лікарі. А це значить: або мати не доносила, від тяжкої праці за скоро породила, або в середині таки ще дитинку ушкодила, отруїла випарами фабричними... Хібаж й справді може жєнщина робочої кляси свій матерній обовязок виконати?

VIII.

Наємна праця і материнство.

Був час, він не за горами, його ще пам'ятають бабуні наші, коли жєнщина знала тільки домашню працю: хазяйство, ремєсло в себе в дома.

І тоді не сиділи жєнщини непосідаючої кляси без діла, тяжка була праця домашня: прати, шити, ткати, білити полотно, робота на городі на полю на лані.

Але не відривала праця жєнщини від коліски, не відгороджувала її грубим фабричним муром від діточок її...

Як не бідна бувала жєнщина, нехай навіть зовсім убога, дитинка її засипляла в неї на руках.

Та часи змінились.

Виросли заводи і фабрики, відкрились

майстерні.

Убожество гнало жінчину з дому— фабрика її притягала в свої залізні кігті. Але, як зачинаєть ся за жінчиною залізна брама, їй приходить ся сказати материнству прощай.

Чого тільки не робить з жінчиною, бувшою і будучою матір'ю, насмна праця?

Як тільки не калічить ся жінчина мати працею на властителя! Коли день в день стукає на машині до шиття — вона наживає тяжкі хороби матиці.

Коли вона йде в ткальну чи прядільна фабрику, на гумову порцелянову мануфактуру, на сірникову фабрику чи хемічний завод — шкідливі випари, доторкання до ядовитих річей отруюють не тільки її, але й зародиша дитину.

Коли вона працює з оловом чи живим сріблом, вона стає безплідною або родить мертві діти, — коли вона дихає нікотіном в папіросних і тютюнових фабриках — вона губить дитину, отруює її молоком своїм...

Вона вбиває, нівечить дитину, тягаючи непосильні тягарі, простоюючи вагітна

біля станка або прилавка пів доби, літаючи на розказ пані в низ і до гори по сходах коли служить.

Немає такої брудної, шкідливої праці, якоїб не робили нині насмні робітниці, нема такого промислу, де-б не траплялись вагітні або кормлючі матері...

Насмна праця при тих услівях, в яких живе робітниця, гріб материнства.

IX.

Де вихід?

Чи варта робітниці виношувати дітій, коли вони родять ся каліками, недоношеними, коли мруть, як мухи?

Чи варта робітниці терпіти всі муки материнства, коли їй приходить ся покидати своє дитя з замолоду на поталу?

Коли нема у робітниці можливости виховати дитину так, як би вона хотіла, подбати про ню, вивести її в люди?

Не простітеж відмовитись від материнства? Многі робітниці починають залобігати вагітності.

Не під силу стаєть ся хрест материнства. Та чи це вихід?

Не вжеж і цієї послідної втіхи повинні

позбавити себе жінщині робітничої класи? Не вжеж тільки через те що життя й так їх зобидило, що бідність не дає спокою, що фабрики вимотують сили, повинна робітниця відмовитись від права на матерню радість, уступити все щастя матер не Марусенькам паням?

Уступити без болю?... Не постарівши закріпить за собою право, котре природа дає послідньому сотворіню, нерозумному звіряти? Нежеж немає иньшого виходу?

Розумієть ся є.

Тільки не кожна робітниця ще знає його.

Х.

Як воно може бути?

Уявім собі суспільність, нарід, державу де нема більше Марусів-пань, нема й Марусів — прачок. Нема дармоїдів та нема й наймлених робітників.

Всі люди однаково трудять ся і за це суспільність, держава про них дбає, влекшує ім життя.

Точнісько так як сейчас родичі Марус.-пань дбають про них, так та суспільність наче велика, дружня родина, буде дбати при більше слабих: про жінщин, при дітій,

Коли Маруся (не пані і не робітниця, а просто горожанка) завагітніє, їй не прийдець ся страхатись, що буде з нею, з дитиною. Суспільність — велика, дружня, родина, про все подбає.

Для Марусі буде знаходить ся дім — приют, обсаджений деревами, квітками, дім, де буде влаштовано так, щоби радісно, здорово і вигідно жилось кожній вагітній, кожній рожениці, кожній кормлячій...

Дбанє лікарів в тій суспільности — родині зведеть ся до того: щоби не тільки зберегти здоровля матері і дитини, але й влекшити жєнщині муки родів.

Наука двигає вперед, наука й тут може, окріпне дитинка — мати вернеть ся до себе, до звичайного життя, щоби знов нести частину своєї роботи на користь великої родини — суспільства.

Але за дитину їй терпіти не прийдець ся.

Суспільність і тут наспіє з помічю в діточім саді, в діточій кольонії, в приютах і школі будуть діти рости під доглядом практичних няньок (доглядачок). Коли мати схоче — діти завжди з нею. Вона знає що

дитина в певних руках...

Не буде більше хреста материнства. Лишить ся для кожної жінки лиш та радість, лиш те велике матернє щастє, яким покористовують ся тепер тільки Марусі - пані.

Та чи не казка таке суспільство? Чи може воно бути?

Наука про хазяйство народів, про історію суспільности і держави показує, що таке суспільство повинно бути і буде, що, як би не спротивлялись цьому богаті капіталісти, фабриканти, дідичі, властители — «казка» справдить ся і стане дійсністю. За ту «дійсність» вже й нині по всім світі бореть ся робоча кляса. І, коли ще й далеко до того, щоби суспільство стало одною дружною родиною, коли ще чимало боротьби і жертв предстоить,, всеж правдою, є, що й нині, в деяких краях, робітники многого добились.

Пробують робітники і робітниці також законами і всякими средствами влекшити і робітниці хрест материнства.

XI.

Що може робити закон?

Перше, що можуть зробити і чого до бивають ся робітники і робітниці в усіх краях — це змусити взяти під охорону матір - робітницю.

Раз убожество, небезпечність гонить жінчину на наємну працю, і раз з кожним роком росте число жінчин наємних робітниць, треба що найменше зробити так, щоби наємна праця не ставала могилою материнства.

Закон повинен вмішатись, закон повинен допомогти жінчині совмістити материнство і працю.

Робітниці і робітники всіх країн домагають ся повної заборони нічної праці для жінчин і не повнолітних.

Вісім-годинного робочого дня для всіх наємних працюючих, заборони брати на роботу діти молодші 16 літ; підроскам же дівчатам поперх 16 літ, позволити робити тільки пів дня.

Домаганне це важне іменно і для будучих материй: роки 16 — 18 рішучі роки в життю жінчини, тут вона формуєть ся,

кріпне, розвивається як жінчина. Як підорвати її сили в ті роки — на віки зіпсута вона для здорового материнства.

Закон повинен суворо наказати, щоби услів'я праці і вся обстановка в майстерні не шкодили здоровлю жінчини: шкідливі способи виробу товарів повинні бути замінені нешкідливими або зовсім заборонені, — тяжкі роботи (ношення тягарів, праця ніжними станками і т. д.) влекшені машинами, майстерні повинні триматись охайно, в них не повинно бути незручної духоти або немилосердного зимна, повинні бути чисті нужники, умивальні, столові і т. п. Все це можна мати по взірцевих показних фабриках, це вже й заведене але фабриканти скупячать ся. Всякі «мертві» приспособлення, уліпшення — дорогі, а людське життя так тане...

Дуже важно також, щоби законом були заведені сидження для жінчин скрізь де тільки можна. А також, щоби закон накладав серйозні, а не пустешні карі на фабриканта, за не сповнюванє закону. Надзір за тим щоби виконував ся закон, треба поручити не тільки фабричним інспекторам, але і

виборним від робітників.

ХІІ.

Охорона материнства.

Закон повинен поза тим всім охоронити і матір.

В Німеччині, Франції і Швейцарії ніні роджениця має право на відпустку без страти місця на 8 тижнів до і після породу.

Та й того мало.

Робітнича партія домагаєть ся: права на покиненє праці на 8 тижнів перед тим як женщина має родити і заборони праці на 8 тижнів після того як породить; всього спочинку 16 тижнів.

Крім того закон повинен наказати, що би кождїй кормлючїй матері були дані перерви в протягу робочого дня для кормленя грудью дитини. Таке домаганє вже є в законах Італїї і Іспанїї.

Закон повинен домагатись збудованя яслів (приютних діточих інституцій) і теп лих поміщєнь при фабриках і майстернях для кормленя грудьми дітий.

ХІІІ.

Асекурація материнства.

Однак, мало, щоби закон охоронив матір - робітницю, щоби він заборонив їй працю. Треба щоби суспільність, держава забезпечила жінчину на цей час.

Добрий був-би «відпочинок» наколи би жінчині з дитинкою просто заборонили 16 тижнів заробляти собі на хліб насущний! Це значило би засудити її на певну смерть.

Поруч з охороною праці робітниці повинно бути введене і **обезпеченє материнства** на кошт держави.

Таке обезпеченє чи асекурація материнства вже введене нині в життя в 14 краях: Німеччині, Австрії, Угорщині, Люксембургу, Англії, Італії, Франції, Австралії, Норвегії, Сербії Румунії, Боснії і Герцоговині і Росії.

В одинадцятьох краях робітниця асекуруєть ся в асекураційних касах і має платити свої вкладки що неділі. За те з каси під час як вона родить, дістає грошеву за-помогу (ріжну в ріжних краях, але нігде не висшу від заробітної платні), також лікарську поміч і акушерську.

В Італії робітниця асекурують ся в особливих материнских касах, куда платить

вкладку робітниця і підприємець, а також доплачує держава.

Всеж таки й тут тягар асекурації поносить робітниця. А у Франції і Австралії, робітниця не платить до каси жадних вкладок. В тих країнах кожда необезпечена мати, замужня або не замужня, дістає від держави запомогу: у Франції на 8 тижнів по 20 — 21 центів в день, часами більше, крім того поміч лікаря і акушерки, а в Австралії \$25.00 одноразової запомоги. У Франції крім того, уряджено, щоб до породившої приходила «заступниця хазяйки».

Це звичайно одна з сусідок — колежанка, котра перейшла невеличкий дармовий курс, як поводитись з породившою і дитиною. Вона приходить щодня, поки породивша лежить в ліжку, порас в хаті, варить обід, доглядає дитини, і за це їй платять з каси.

У Франції, Швайцарії, Німеччині і Румунії, кормляча мати також дістає запомогу з асекураційних кас.

Таким робом перші кроки до обезпеченя материй зроблені.

Чого домагаючь ся робітники?

Розумієть ся, всього того, ще змало. Робітничя кляса добиваєть ся, щоби увесь тягар материнства був знятий з слабих плечий женщины і переложений на громадянство, щоби закон і держава влекшили їй гірший клопіт — матеріальний, грошевий. Хоча робоча кляса і знає, що повну турботу про матір і дитину возьме на себе тільки нове громадянство — «дружня велика родина», — про яку ми оповідали вище, але вже нині можна добитись влекшеня положеня матерей-робітниць. Много вже досягнута, треба тільки боротись далі, дружно добиватись ще більшого. Робітничя Партія у всіх краях домагаєть ся: щоби обезпеченє материнства існувало для всіх жеищин, хтоб вони не були, прислуга чи робітниця, ремісниця чи сілська наймичка.

Запомога повинна видаватись до і після родів, всього на 16 тижнів, але може бути ще продовжена, коли лікар найде, що мати не вповні здорова і дитина не окріпла.

Запомогу повинна діставати женщина

навіть як дитина вмерла, або роди були передчасні, щоби дати матері поправитись.

Запомога повинна бути в півтора разів більша, ніж заробітня платня робітниць а як вона видаєть ся не працючій в наймах жєнщині, то треба брати середню платню, яку дістають жєнщини її в півтора разів.

Породившій повинна бути забезпечена безплатна поміч лікаря, акушерки, безплатний догляд; крім того поміч «заступницям хазяйки», як у Франції, і як по часи вже дієть ся в Німеччині і Англії.

Контроля над тим як сповняєть ся закон, чи все дістала породивша, нащо має після закону право, повинна бути заведена з виборних від самих робітниць.

Породивша і кормляча мати повинна мати право діставати на рахунок каси, мійського чи земського самоврядування — безплатно молоко, і коли треба, повне придане для новородця. Робоча партія домагаєть ся також, щоби місто або асекураційні каси заводили при фабриках на кошт фабриканта і міста, ясли для дітей, щоби кожда кормляча робітниця легко могла

накормити дитину в перерві, яку дає їй закон.

Справами яслів повинні заряджувати не дами - благодійні, а самі матері - робітниці.

Місто або асекураційні каси повинні також завести на свій кошт вистарчаючу скількість: 1) родильних приютів, 2) домів для самітних, часто безробітних, вагітних і кормлячих матерій, 3) безплатних лікарень спеціально для дітей і матерій, щоби лікар міг слідити за вагітністю, давати поради, вчити кормлячу матір, як вона має доглядати дітей. 4) Клініки для хорих дітей, 5) діточі сади, куда мати моглаб оддавати 2-5 літні діти, поки вона на роботі.

Сейчас мати повертас з роботи втомлена, знесилена, їй потрібний відпочинок, спокій, а тут діти голодні, невмиті, невбрані... Відразу запрягай ся до роботи. Инакше булоб як би мати з роботи могла зайти за дітьми в сад, — діти накормлені, вмиті, веселі, повні «цікавих» новостий... Ідуть з матірю до дому — щебечуть.

Старші матері допоможуть в хазяйстві

іх в діточім саді і того навчили... Гордяться новими знаннями! 6) Крім того, місто повинно завести безплатні курси виховуючі деб молоді дівчата і матері вчились як доглядати треба дітей. 7) А також, як це вже є у Франції, безплатні обіди і сніданя для вагітних і кормлячих робітниць.

Але всі ті нововведеня не повинні носити гіркої присмаки «благодійности».

Право кожного члена громадянства, а значить і робітниці, кожного горожанина і горожанки є домагати ся від держави і громадянства, щоби вона подбала про своїх горожан.

Для чогож люди й завели державу як не для того, щоби вона дбала про добробут всіх. Сейчас того нігде нема на землі. Влада в руках богатих, посідаючих. Але робітники і робітниці всіх країн добивають ся того, щоби громадянство і держава дійсно сгались би великою, дружньою родиною, де всі діти рівні і де про всіх родина однаково дбає.

Тоді і доля материй буде друга, тоді і косар-смерть перестане збирати своє обиль не жниво серед новонароджених.

Що повинна зробити кожна робітниця?

Як добиватись всіх тих домагань?

Що треба зробити для того?

Треба, щоби кожда жєнщина робочої кляси, котра прочитає оцю книжечку, не лишалась байдужно на боці, а піддержала би рух робочої кляси, який бореться за всі ці домагання, котрий відвойовує у старого світа нову і кращу будучність, де nebude більше гірких сліз матерніх, де хрест материнства поромінить ся в висшу радість і гордість жєнщини.

Треба тільки сказати собі: «сила в єдности». Чим більше нас робітниць прилучить ся до руху робочої кляси — тим більша буде наша сила, тим скорше здобудемо те, що нам належить ся...

Тут розходить ся про наше щастє, про життя і будучність наших дітїй!...

На складі „Робітника” можна набути такі книжки:

Павуки та мухи	2ц
Боротьба о сонце	3
Л. Мартов — Кляса проти кляси	5
Д. Бориско — Що таке соціалізм	5
І. Г. — Золото і нужда в Америці	5
І. Г. — Гори трупів і море крові та сліз	5
Важне питанє	5
М. Драгоманів — Віра і громадські справи	5
Мей Вуд Саймос — Жінка а соціяльне питанє	10
Дорога до свідомости	10
М. Г. Цеглинський — Галицькі погроми	10
Робітничі пісні	10
Релігія розуму	10
Добробит і інші оповідання	10
Історія червоного прапора	10
Релігійна пошесть	10
Організуйтесь	10
Д. Клушинська — Чому жінки жадають політичних прав	15
К. Евальд — Двоногий	15
Др. Ф. Адлэр — Промова на суді	15
Хитра механіка	15
Розвиток соціалізму від утопії до науки	15
Соціалізм а релігія	15
В. Левинський — Початки Укр. Соц. в Галичині	25
К. Кавцький — Народність і її початки	25
Комуністичний маніфест	25
Ів. Франко — Що таке поступ	25
М. Гілквіт — Короткий Начерк Соціалізму	35
Т. Бартошек — Новітна суспільність і церква	35
В. Левинський — Селянство і соціал-демократія	40
Г. Семешко — В часи війни	40
Міжнародний робітничий і соціалістичний рух	40
Г. Тен — Фільософія штуки	50
В. Левинський — Царська Росія і Укр. справа	50

“ROBITNYK”

2335 W. 11th St.

Cleveland, O.